

G eandewei

Protestantse
Kerk

In een eenheid hoeft
niet iedereen precies hetzelfde te zijn

Hij wacht tot wij reageren
op Zijn nood

De vis en de boom

Vallen en vangen
bij Rilke

Column

Wiebe Strikwerda

Tiid

De tiid hâldt gjin skoft. Wannear't jimme dizze kollum lêze, sitte we alwer yn de lêste wiken fan 2024. Dit jier is foarby flein.

Hielendal as ik opgean yn myn wurk, liket de tiid noch wol hurder te fleanen. Oerdei sit ik achter myn laptop, en no't de dagen tsjuster wurde jûns gauris foar in grut telefyzjeskerm. Foardat ik it wit, is de dei wer om en set ik de wekker foar de folgjende. Yn 'e Bibel stiet dat foar alles in tiid is. Mar yn sokke wiken liket der net genôch tiid te wêzen. Hielendal net om oan nije dingen te begjinnen.

Yn 'e koroanatiid giene de dagen just wolris o sa traach. It wie wachtsjen op wat ynfolling fan 'e dei, op it momint dat we de laptop tichtklappe koene – al stie dy ek faak wat doelleas op tafel – wachtsje op it sportmomint fan 'e dei, wachtsje oant dy tiid foarby wie.

Yn dy tiid lies ik ek in boek fan in man dy't jierren yn in kleaster wenne hie. Se moasten dêr alle wiken itselde paad op en del rinne. Dat duorre al gau tritich minuten. Dêrnei krigen se de fraach wat foar nijs se dy kear sjoen hiene.

Dat like him earst mar in nuvere fraach. It wie ommers alle kearen itselde? Mar nei in skoftsje krige er it troch. Hy seach mei de tiid de kleuren fan de beammen feroarjen. Hy fernaam it ferskil tusken alle stiennen oer de grûn. En nije beweging op it paad foel him mear en mear op.

Ik haw it nei it lêzen ek in pear wike probearre. Alle dagen itselde paad nei it wurk ta. Op dy tippels, elke kear troch deselde omjouwing, kaam ik yn it ritme fan de natuer. Dat joech rêst. It wie op dy mominten krekt, as wie ik yn de tiid.

Wiebe Strikwerda wennet en wurket yn de Ranested (De Haach/Rotterdam) mar is hikke en tein yn Feanwalden. As lyts mant-sje sei hy wolris dat hy letter dummy wurde woe. No't hy grutter is wol hy graach utfine werom lytse Wiebe dat betocht hie.

Meditatie

Eén Vandaag en de Samaritaan

Toevallig kwam er een priester langs, maar toen hij het slachtoffer zag liggen, liep hij met een boog om hem heen. Er kwam ook een Leviet langs, maar bij het zien van het slachtoffer liep ook hij met een boog om hem heen. Een Samaritaan echter, die op reis was, kreeg medelijden toen hij hem zag liggen. (Lucas 10: 31-33, lees het hele verhaal van vers 25-37)

door ds. Bob Haanstra

Stel u voor, dat de actualiteitenrubriek *Eén Vandaag* beslag heeft weten te leggen op heeloude bandopnamen, uit de eerste eeuw na Christus, met interviews met de betrokkenen in dit verhaal over die overvallen en beroofde man.

We horen eerst de priester: „Ja, het probleem was de offerdienst. Ik had toen dienst in de tempel. Het was niet toegestaan, dat iemand die bloed had aangeraakt, de heilige dienst in de tempel zou verrichten. Ik ging wel met tegenzin voorbij.”

Op die unieke oude band horen we ook de Leviet zijn woordje doen: „Ik deel het standpunt van de priester. Toch vind ik, dat dit verhaal de verkeerde accenten legt. De verteller beoordeelt de situatie niet structureel en te individualistisch. Ik bedoel: de macht van de grootgrondbezitters en de belastingdruk van de bezettende Romeinen was groot. De inkomensongelijkheid werkte berovingen in de hand. Dát zou aangepakt moeten worden. Wat die Samaritaan deed was aardig, maar een druppel op een gloeiende plaat.”

Herbergier

Ook de herbergier doet op de band een duit in het zakje: „Ja, die Samaritaanse handelsreiziger had niet genoeg geld bij zich. Hij beloofde het later te brengen. En dat heeft hij nog gedaan ook. Dat verwacht je toch niet van een Samaritaan? Je weet het maar nooit met die mensen, die halfbloedige vreemdelingen.”

De priester zegt dus, dat de dienst aan God en de dienst aan de naaste wel samenhangen, maar niet samen gaan. En de Leviet heeft het niet zo op met dat individualistische liefdadigheidswerk. Onrecht tussen rijk en arm moet je structureel aanpakken.

Beide argumenten zullen ons bekend voorko-

men. Maar... geven ze ons een alibi om ons niet in te leven en op te komen voor de slachtoffers langs de weg van onze (wereld-) samenleving? De Samaritaan kreeg 'medelijden' met de geslagen en beroofde man. In de grondtekst (Grieks) staat: 'ingewanden'. Wij zouden zeggen dat

hij 'in hart en nieren' was bewogen met die man in nood.

In het Evangelie naar Lucas staat het nog één keer. Dan gezegd over Jezus. Dat Hij met ontferming (met Zijn ingewanden) bewogen is met mensen. Hij identificeerde zich met ons, ja tot op het kruis.

Onze Heer zelf

Je kunt het zo zien: in die geslagen man herkennen we onze Heer Jezus Christus zelf, die erop wacht dat de priester, dat de Leviet, dat wij reageren op Zijn nood. Hij ligt daar op die weg om de 'samaritaan', om de barmhartigheid in ons wakker te roepen ('...alles wat julie gedaan hebben voor één van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor Mij gedaan', Matteüs 25:40).

Tot slot: op die oude band horen we óók de Samaritaan. Hij was een wijs mens. Hem werd gevraagd of hij het moment kon aangeven waarop de nacht ten einde is en de dag begint. Hij zei: „Het moment dat de nacht ten einde is en de dag begint is niet het moment, waarop je in de verte een hond van een schaap kunt onderscheiden. Nee, het moment, waarop de nacht ten einde is en de dag begint is het moment, waarop je het gezicht van een mens in nood kunt zien en daarin je broeder of zuster herkent. Tot dat moment is de nacht nog bij ons.”

Ds. Bob Haanstra uit Mitselwier is emeritus predikant

Leesrooster

Week 47, 17 t/m 23 november
zondag Marcus 12:38-13:2
maandag Zacharia 10:1-12
dinsdag Zacharia 11:1-9
woensdag Zacharia 11:10-17
donderdag Psalm 69:1-19
vrijdag Psalm 69:20-37
zaterdag Marcus 13:3-13

Week 48, 24 t/m 30 november
zondag Marcus 13:14-27
maandag Marcus 13:28-37
dinsdag Psalm 74
woensdag Zacharia 12:1-8
donderdag Zacharia 12:9-13:1
vrijdag Zacharia 13:2-9
zaterdag Psalm 17

God heeft twee verbondsvolken op aarde, schreef de Britse theoloog en bijbelleraar Derek Prince (1915-2003) jaren geleden: Israël en de Kerk. Helaas hebben beide geleden onder verspreiding en ballingschap. Zoals Israël eeuwenlang in ballingschap over de wereld heeft gezwoven, zo heeft de Kerk van Jezus Christus een soortgelijk ballingschap meegemaakt. Dit geldt tot op de dag van vandaag.

door Nelleke Berntsen

In de periode van het Oude Testament was de Kerk een 'mysterie', een geheim dat eeuwenlang, voor vele generaties, verborgen bleef. Dat mysterie is uiteindelijk aan de apostelen en de profeten uit het Nieuwe Testament geopenbaard, lezen we in Efeziërs 3:3 en Kolossenzen 1:26. Om die reden vinden we in het Oude Testament nauwelijks iets over de Kerk. We kunnen wel zien dat alle principes die voor Israël gelden in het natuurlijke, ook voor de Kerk gelden, maar dan in het geestelijke. Zo is ons dat ook altijd uitgelegd bij het lezen van de verhalen uit het Oude Testament. Niet voor niets is het een goed gebruik om in de kerkdienst eerst een tekst uit het Oude Testament te lezen en daarna een tekst die ermee te maken heeft uit het Nieuwe Testament.

We kunnen bijvoorbeeld de profetie van de dorre doodsbeenderen uit Ezechiël 37 ook leggen op de situatie van de Kerk. De profetie gaat over een massa droge en verspreide beenderen. Alle leven is eruit en het lijkt of hun tijd voorbij is. Maar dan worden op bevel van God deze dorre doodsbeenderen - op een bovennatuurlijke manier - weer samengebracht. En ze worden bij elkaar gehouden door gewrichten. Uiteindelijk komen er banden, spieren, vlees en huid overheen. Maar er zit nog geen leven in. In een latere fase komt echter de geest/adem erbij. Dan kunnen de lichamen op hun voeten staan.

Lichaam van Christus

Paulus schrijft op meerdere plaatsen over het verband van de gelovigen met elkaar als het Lichaam van Christus. Zo wijst hij er in Efeziërs 4:15 op, hoe belangrijk gezonde gewrichten zijn voor de instandhouding van dit lichaam. Als de gewrichten het begeven, dan blijft er een zwak en werkeloos lichaam over. Voor dit alles is ook een goede relatie met het Hoofd natuurlijk onontbeerlijk. We kunnen daaruit afleiden, dat onze persoonlijke relatie met Christus heel belangrijk is, maar dat er ook een gezonde, stabiele relatie moet zijn met andere gelovigen, met wie God ons heeft samengevoegd.

De banden zorgen er dus voor dat alles op een goede manier bij elkaar blijft. Daarbij kunnen we denken aan het woord 'verbond', zegt Derek Prince. Zowel het Oude als het Nieuwe Verbond zijn daar voorbeelden van. Daar horen verplichtingen bij. In het Oude Verbond - tussen God en Israël - hadden die te maken met de wet van Mozes. Onder het Nieuwe Verbond mogen wij ons verbonden weten met Jezus Christus. Het avondmaal is de viering/herdenking van dit verbond. Wij worden ons er dan weer van bewust, dat wij

In het lichaam werken banden samen met spieren. Ze zijn verschillend in grootte en in functie, maar ze functioneren meestal op basis van twee principes: spanning en tegenstand.

deel uitmaken van hetzelfde Lichaam en dat ook wij dus leven geven aan dat lichaam.

Als wij onze daarbij horende verplichtingen laten verslonzen, dan verslappen de banden en wordt uiteindelijk het verbond verbroken. Dit leidt in het Lichaam van Christus tot jaloezie, rivaliteit en scheuring. Uiteindelijk heeft dit tot resultaat dat het Lichaam geen stand kan houden.

In het lichaam werken banden samen met spieren. Ze zijn verschillend in grootte en in functie, maar ze functioneren meestal op basis van twee principes: spanning en tegenstand. Als je je arm buigt, dan trekt een spierbundel aan de binnenkant hem in gebogen positie. Een andere spierbundel, aan de tegenovergestelde kant van de arm, trekt hem vervolgens terug in een rechte positie. Zo functioneren de spieren om je arm te laten bewegen.

De bedieningen in de kerk lijken op deze spieren. Zij hebben ook spanning en tegenstand nodig om goed te kunnen functioneren... Dit inzicht werd een *eye-opener* voor Derek Prince, schrijft hij. Op enig moment werd hij zich dit heel duidelijk bewust, terwijl hij het jarenlang nooit zo had gezien. Hij was altijd bang voor spanning en tegenstand binnen het Lichaam van Christus. Hij dacht dat binnen een eenheid, alles en iedereen op precies dezelfde manier hoorde te functioneren. Maar toen zag hij dus in dat je daarmee juist geen eenheid bereikt, maar verlamming...

Te krampachtig

Ik denk dat het voor wel meer mensen een *eye-opener* is, dat we soms veel te krampachtig proberen 'eenheid' in de gemeente te krijgen met het uitgangspunt dat 'alle neuzen in dezelfde richting' moeten staan. Dat is dus niet de 'eenheid' die een Lichaam nodig heeft. Eigenlijk wordt dat ook al duidelijk in 'de vele delen van het ene lichaam' waar Paulus over spreekt, onder meer in Romeinen 12:5. Dit laat zien, dat juist al die *verschillende* delen in het lichaam een *verschillende* functie hebben en elkaar daardoor *aanvullen*.

Dus: een eenheid wordt niet bereikt doordat iedereen het eens is over alles! We kunnen dus gerust verschillend denken over (om maar iets te noemen) de manier van aanbidden, de werking van de Heilige Geest, de doop, bepaalde liederen of de uitleg van bepaalde woorden. Waar het om gaat is dat in al die verscheidenheid de verbondstoewijding er is. Dus: de *wil* om het Lichaam in zijn geheel in stand te houden. Daarom is het voor iedere gelovige van groot belang om zijn door God gegeven plaats in het lichaam van Christus in te nemen. Zo mogen we ieder op onze eigen manier uitdragen van wat wij ontvangen hebben. En zo, juist zo, kunnen wij tot zegen zijn!

Nelleke Berntsen uit Leeuwarden is gepensioneerd docente godsdienst en redactielid van Geandewei

Byldspraak - Willem Wilstra

Heit

Myn heit
syn dna
myn bloed
myn maat.

Jong ferstoarn
fol mei geloof
op nije takomst
de kanker
hat him opfretten
it wie in griis.

Ofskie naam
yn Bonnehof
mei in krûpke
yn triennen.

Op it balkontsje
in dea moskje
tegearre mei heit
nei de himel?

Op it hôf
yn Oentsjerk
yn iuwen âlde grûn
de stien mei
syn namme
en wer
in dea fûgeltsje!

Boadskip foar my?
de lêste foto.
ôfskie...
de stien is romme.
ik wit it nûmer.

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Hoofdredacteur:

Arjen Bakker
Romptastrjitte 15
9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276
E. redactie@geandewei.nl

Advertenties en familieberichten

Media advies Theo Wijbenga
T. (06) 51426179
(bereikbaar van 8:30 - 13:00 u.)
E. advies@theowijbenga.nl
W. theowijbenga.nl

Kopij algemeen deel:

uiterlijk 15 dagen voor verschijnen
naar redactie@geandewei.nl

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:

Dekker Creatieve Media en Druk,
E: administratie@geandewei.nl

*Niet voor opgave en opzeggen
abonnementen, u vindt de contact-
persoon hiervoor bij de berichten
van uw eigen gemeente*

www.geandewei.nl

Colofon

Kleurrijk geloven

De vis en de boom

Juist in deze tijd denk ik terug aan een bijzondere ochtend in de sjoel in Leeuwarden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is de Joodse gemeenschap grotendeels verdwenen omdat veel Joden zijn weggevoerd en in concentratiekampen vermoord. Maar er is nog een kleine gemeente met een synagoge voor heel Fryslân.

door ds. Corry Nicolay

Die ochtend word ik gastvrij ontvangen door Awram (Abraham), die ook diensten leidt in de sjoel (leerschool, zoals een synagoge). Tijdens het gesprek vraag ik wat kleurrijk voor hem betekent, ook vanuit het geloof. 'Ik dacht al dat jij dit zou vragen', zegt hij, 'daarom heb ik erover nagedacht. En zo heb ik ontdekt dat kleurrijk prachtig is. Want kleuren hebben grote invloed hebben op mensen: kijk naar de natuur en de planten.'

Al nadenkend zegt hij: 'Wij mensen kunnen de kleurrijke ladder beklimmen waardoor onze kennis kan stijgen. Wat je ziet en onder woorden wilt brengen, is een uitdaging in je leven. Kleurrijk kijken naar elkaar en naar problemen. Een slechte eigenschap is om het 'ik' daarbij het belangrijkste te vinden. We laten elkaar vaak niet zo vrij als we bedoelen. We moeten elkaar niet afrekenen op het eens willen zijn met elkaar.'

We praten hierover spreken door, ieder vanuit de eigen overtuiging. Nooit vergeet ik wat Awram met een glimlach zegt: 'Beoordeel een vis niet op zijn vermogen om in een boom te klimmen. Een vis kan niet iets doen wat niet bij een vis hoort. Dus probeer elkaar eerst te begrijpen.'

Ik laat hem de joodse Davidsster zien die ik in Nepal heb gekocht. Met lotusbladeren in de ster (boeddhisme) en het OHM-teken in het midden (hindoeïsme). Hij vindt het mooi en op zijn verzoek maak ik voor hem een foto.

Elkaar eerst proberen te begrijpen, vind ik een waardevol advies. Want het is vreselijk wat er nu gebeurt in Nederland. Een Joodse vriendin en student voelen zich niet meer veilig in ons land. 'Wees blij dat je geen Jodin bent', zeggen ze. Moet ik blij zijn dat ik geen Jodin ben? Een Joodse vriend verzucht: 'Nu begrijp ik nog beter wat onze ouders in het vernietigingskamp tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt.'

Zoiets willen wij toch niet weer in Nederland? Nee toch? Moeten kinderen en jongeren opgroeien in een cultuur van agressie en minachting? Moeten ze dat gewoon gaan vinden? Dat staat haaks op het geloof in God en op wat Jezus zegt en doet. Vertel de kinderen en jeugd over de vis en de boom. En maak hen nieuwsgierig naar elkaar in onze kleurrijke samenleving. .

Corry Nicolay is predikant
interreligieuze communicatie, kleurrijkgeloven.nl

Diversen

Vrouwenochtend in Burdaard op 29 november met Wesseling

Op vrijdag 29 november is er weer een koffieochtend voor vrouwen in MFC Het Spektrum in Burdaard. Froukje Wesseling spreekt over 'Als de leeuw van Juda brult'. De ochtend begint om 9.30 uur, de entreprijs is 6 euro inclusief de koffie/thee en cake, daarnaast is er een collecte voor de onkosten.

8 december: Adventsconcert Pro Rege in Grote Kerk Dokkum

Christelijk Mannenkoor Pro Rege verzorgt op zondag 8 december vanaf 20.00 uur een adventsconcert in de Grote Kerk op de Markt in Dokkum. Het koor staat onder leiding van dirigent Jan Hibma en de muzikale begeleiding wordt verzorgd door organist Anja Heikamp en pianist Ronald Postema. Solist is Jan Struiksma. De presentatie is in handen van Janke van der Meulen-de Graaf. Een kaartje kost 10 euro en is verkrijgbaar bij diverse verkooppunten, zie mannenkoorprorege.nl

Gloria Deo brengt 13 december Weinachtsoratorium van Bach

Concertkoor Gloria Deo uit Drachten viert op 13 december (20.00 uur) in De Flambou in Surhuisterveen de geboorte van Jezus met het Weinachtsoratorium van J.S. Bach. Het koor werkt dit keer samen met het Barokorkest Florilegium Musicum: een gewaardeerd internationaal orkest met gespecialiseerde barokmusici, die historische instrumenten of kopieën daarvan bespelen. Verder werken mee: Clarisse Planchais (sopraan), Gerben van der Werf (countertenor), Twan van der Wolde (tenor) en Ben Brunt (bariton). De algehele leiding is in handen van dirigent Jeroen Helder. Kaarten zijn te koop via gloriadeo.nl.

Christelijk cabaretier Walinga gaat voor jubileum theater in

Cabaretier Ruurd Walinga - in Geandewei 10 stond een interview met hem omdat hij 25 jaar in het vak zit - viert dit jubileum met de show

'Niks Nieuws onder de zon'. Waar hij tot nu toe voornamelijk optrad in het christelijke circuit, gaat hij nu het theater in. De eerste voorstellingen van de nieuwe show zijn op zaterdagavond 23 november (20.00 uur) en zondagmiddag 24 november (15.00 uur) in het Tromptheater aan de Trompstraat 4a in Leeuwarden. Via tromptheater.nl zijn kaartjes te bestellen.

Vallen en vangen bij Rilke

In het *Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk uit 2013* staan ook een aantal bijzondere gedichten. En één van de mooiste gedichten is *Herfst*, geschreven door Rainer Maria Rilke [bl. 1194, onder Lied 711d]. In slechts negen regels lukt het Rilke om in een zwaar maar tegelijk licht gedicht de juiste woorden te vinden voor troost en Godsvertrouwen.

door Tonko Ufkes

Herbst

Rainer Maria Rilke

Die Blätter fallen, fallen wie von weit,
als welkten in den Himmeln ferne Gärten;
sie fallen mit verneinender Gebärde.

Und in den Nächten fällt die schwere Erde
aus allen Sterne in die Einsamkeit.

Wir alle fallen. Diese Hand da fällt.
Und sieh dir andre an: es ist in allen.
Und doch ist Einer, welcher dieses Fallen
unendlich sanft in seinen Hände hält.

Herfst

Rainer Maria Rilke
vertaling: Piet Thomas

De blaren vallen, vallen als van ver,
als welkten in de hemel verre tuinen;
ze vallen met ontkennde gebaren.

En in de nachten valt de zware aarde
uit alle sterren in de eenzaamheid.

Wij allen vallen. Deze hand zal vallen.
En kijk je naar de andere: het is in alle.

Maar Eén is er. Hij vangt dit vallen
oneindig teder in zijn handen op.

foto: Jan Bos

Het gedicht *Herbst* werd in 1906 voor het eerst gepubliceerd in de bundel *Das Buch der Bilder* van Rainer Maria Rilke (1875, Praag – Val-Mont, 1926). Dit is een prachtige bundel, maar wel met een hoog herfstgehalte: pal voor *Herbst* staat het gedicht *Ende des Herbstes*, daarvoor staat *Erinnerung* en daar weer voor staat *Herbsttag*.

Het is misschien goed om te weten dat Rilke uitsluitend in het Duits schreef, net als bijvoorbeeld zijn tijd- en plaatsgenoot Franz Kafka. De stad Praag was in die tijd een deel van de dubbelmonarchie Oostenrijk-Hongarije en een groot deel van de bevolking van Praag was Duitstalig.

Herbst en Herfst

Steeds opnieuw komt in dit gedicht het woord 'vallen' of 'valt' voor, maar liefst zeven maal. Inderdaad, zeven keer wordt er gevallen, dat aantal, dat getal is waarschijnlijk met opzet gekozen. En al wordt er zeven keer gevallen, toch is één keer vangen ruim voldoende. In de

Nederlandse vertaling staat het zo: *'Maar Eén is er. Hij vangt dit vallen oneindig teder in zijn handen op.'* Dat is mooi vertaald want daarbij is gekozen voor de hoofdletter 'E' bij het woord 'Eén' en het woord 'Hij' krijgt nu vanzelf een hoofdletter.

In de originele Duitse tekst van het laatste couplet is die religieuze verwijzing minder duidelijk; het woord 'Einer' [= één] is een zelfstandig naamwoord en moet dus altijd met een hoofdletter geschreven worden. Wie weet verwees Rilke met opzet iets minder duidelijk naar de HEER, zodat de lezer van het gedicht dit zelf kon ontdekken.

Misschien heeft Rilke die mogelijkheid om een betekenis zelf te ontdekken eveneens in alle woorden van het laatste couplet gelegd toen hij schreef: *'welcher dieses Fallen / unendlich sanft in seinen Hände hält.'* Hier wordt het vallen oneindig zacht in zijn handen gehouden. Met andere woorden: het vallen wordt in de originele tekst begeleid, in goede banen geleid, want wellicht gaat dat vallen door. In de Ne-

derlandse vertaling is gekozen voor: 'opvangen'. Eigenlijk is dat iets anders, al is dat natuurlijk wel een heel mooi beeld.

In de tweede regel van het eerste couplet gebruikt Rilke het woord 'Himmeln', een meervoud, dus net zoals in het Onze Vader: *'Onze Vader die in de hemelen zijt...'* Rilke verwijst waarschijnlijk naar dit gebed. (In de Nederlandse vertaling is dit weggevalen).

Vallen als van ver

Direct in de allereerste regel - zowel in het origineel als in de vertaling - wordt de verstilde herfst sfeer beschreven. De bladeren die van ver weg vallen, dat niet willen, maar toch vallen, omdat alles, alles ooit eens valt. Toch is het geen treurig gedicht, in tegendeel; want ook de handen die dat vallen begeleiden of opvangen worden in de allerlaatste regel genoemd. Met nadruk.

Tonko Ufkes is onder meer schrijver en dichter en een vaste medewerker van Geandewei

De eredienst - kan en mag het anders? Collecte de aandacht geven die ze verdient

In veel gemeenten is de collecte in coronatijd verplaatst naar de uitgang of helemaal verdwenen uit de eredienst en gereduceerd tot een QR-code op het beamerscherf of het liturgieboekje. Hoe geef je de collecte de aandacht die ze verdient? door dr. Oane Reitsma

Volwaardig onderdeel dienst

Het inzamelen van de diaconale en kerkelijke gaven is een volwaardig onderdeel van de eredienst. In de kerk van de eerste eeuwen werden de meegebrachte gaven in natura samengebracht en vervolgens uitgedeeld aan wie het nodig had. Zo werd ook de maaltijd van de Heer gevierd met door de gemeente meegebrachte gaven.

Precies om die reden zijn de geldelijke gaven en de gaven van brood en wijn altijd met elkaar verbonden. Het zijn als het ware de eerstellingen van het veld, of de tienden: van alles wat wij ontvangen in ons leven geven we een klein deel terug aan God door het met elkaar te delen. Daarom is het woord 'offer' hier ook echt op zijn plaats. We geven iets op van onszelf voor een groter geheel.

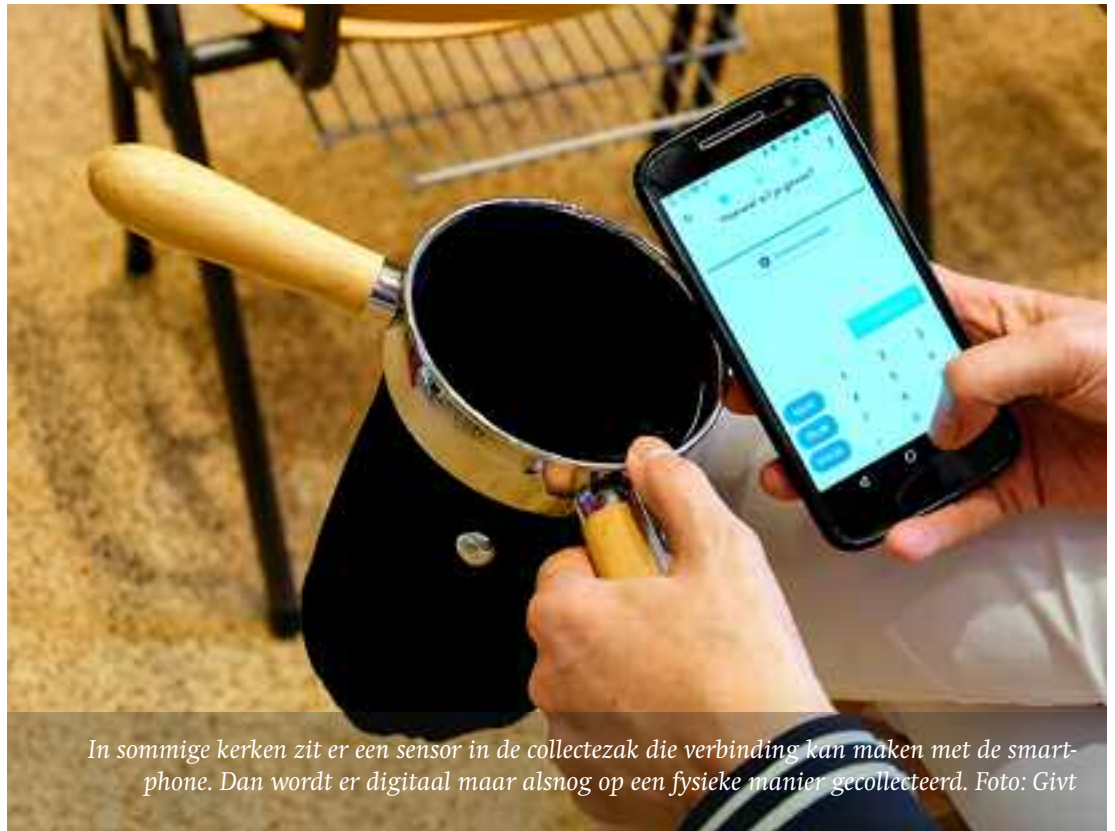
Op welke plek?

Eigenlijk is het voorspel van het slotlied niet een fraaie plek om de collecte te houden. Het voorspel bereidt voor op het laatste gezamenlijk gezongen lied, dat de overgang markeert van de kerkdienst naar de dienst in de wereld. Dat vraagt een geestelijke concentratie en zou niet moeten worden afgeleid door de collecte. Omgekeerd wekt de collecte onder het slotvoorspel de indruk alsof dat 'ook nog even moet gebeuren' en er eerder geen plek voor was. Een collecte is echter geen geldelijke verplichting die aan het eind nog moet worden voldaan. Ze verdient een eigen plek in de dienst van gebeden en gaven.

In de avondmaalsdienst hoort de collecte dus eigenlijk vóór de maaltijdviering thuis, op het moment dat ook de gaven van brood en wijn worden samengebracht (of wanneer de bedekking van brood en wijn op de tafel wordt weggenomen). Als in een dienst de maaltijd niet gevierd wordt, hoeft de plek van de collecte niet te verschuiven. Zij kan goed na het lied (of de muziek) na de preek en vóór de gebeden.

Gebed over de gaven

Het 'gebed over de gaven' kennen we vooral van de avondmaalsliturgie (zie Dienstboek I, p. 809-920). God wordt gedankt voor de gaven die worden samengebracht en vervolgens worden gedeeld. Voor het samengebrachte geld is dat niet anders. Daarom is het mooi om na de inzameling van de gaven in een kort dankgebed God te danken voor het bijeengebrachte geld dat binnen de eigen gemeente, in de eigen samenleving of elders in de wereld wordt aangewend om zijn koninkrijk mee te bouwen. De voorganger of juist de diaken kan dat uitspreken. Het kan een korte dankzegging zijn waarin ook altijd het grotere perspectief van het koninkrijk van God een plek

In sommige kerken zit er een sensor in de collectezak die verbinding kan maken met de smartphone. Dan wordt er digitaal maar alsnog op een fysieke manier gecollecteerd. Foto: Givt

krijgt. Dank- en voorbeden volgen daarna.

Collecte met toelichting

Hoe kun je de collecte nog meer een zelfstandige plek geven zodat ze de aandacht krijgt die ze verdient? Onze diaconale taak is immers direct verbonden met de opzet van de eredienst: dienst aan God en dienst aan de mensen horen bij elkaar. We geven het geld voor God en de naaste, om het met oude woorden te zeggen (*deo et proximo*).

De diaken zou een (korte – uitgebreidere informatie kan op scherm of in de zondagsbrief verschijnen) toelichting kunnen geven op het doel van de collecte. Het liefst wel een beetje concreet. 'De eerste collecte is voor de diaconie en de tweede voor de kerkrentmeesters' is te algemeen en motiveert mensen niet om hun gaven te delen met de ander. De collectezakken kunnen in een schaal worden verzameld en op de avondmaalstafel worden gezet.

Combineren met muziek

Een andere mogelijkheid is om het te combineren met muziek. In het buitenland spreekt men soms van een 'muzikaal offer'. Want ook de musici 'offeren' hun talenten voor God en de naaste. Muziek is dan niet opvulling van stilte in de dienst of vermaak van de gemeente, maar gaat samen op met de collecte, zelfstandig en parallel eraan. Het mag gerust ruimte hebben, ook als de collectanten eerder klaar zijn met collecteren. Er ontstaat een rustmoment in de dienst als de musici gewoon kunnen uitspelen. De organist hoeft niet stante pede op 'het lampje' te reageren.

Omgekeerd is ook waar: is de muziek eerder klaar, collecteer dan gerust in stilte even door. Niet alles hoeft opgevuld te worden. In beide gevallen is de gemeente dan in de juiste goedstoestand voor de gebeden die volgen.

Digitaal collecteren

Samgevat krijg je dan de volgende volgorde na de dienst van het Woord: (korte) toelichting bij de gaven; inzameling van de gaven met muzikaal offer; samenbrengen van de gaven op de avondmaalstafel; gebed over de gaven.

Maar wat doe je nu als er alleen nog digitaal wordt gecollecteerd? In sommige kerken zit er een sensor in de collectezak die verbinding kan maken met de smartphone. Dan wordt er digitaal maar alsnog op een fysieke manier gecollecteerd. Collecteert men alleen via een QR-code, dan kan alsnog bovenstaande volgorde gehanteerd worden: toelichting – muzikaal moment – gebed over de (digitaal ingezamelde of nog in te zamelen) gaven. Alleen het fysiek samenbrengen vervalt dan.

Soms is de collecte een ondergeschoven kindje geworden in de liturgie. Dat is jammer, want ze biedt kansen. Het maakt het werkveld van de diakenen en kerkrentmeesters zichtbaar in de eredienst. Daarmee wordt bovendien hun inzet voor gemeente en samenleving meer recht gedaan.

dr. Oane Reitsma is predikant van de Protestantse Gemeente Hilversum en medewerker Eredienst en Kerkmuziek bij de Dienstenorganisatie. bron: protestantsekerk.nl

VOLGENDE KEER in G eandewei

Water is leven

Levensvraag op een perron

Rust, reinheid, regelmaat in het klooster

Foto: Abdij Koningsoord